

Врх градске власти одговоран за Савамалу

На питање да ли Савамла и даље остаје непопуларна, Александар Вучић је казао да је реч о традиционалној води из „лирских урнатих за Београд“ и да ће његова вода променити им „дизајнерски догађаје у Савамали“

Идејно решење уградње, 2017. изградња, али само на неким делovima

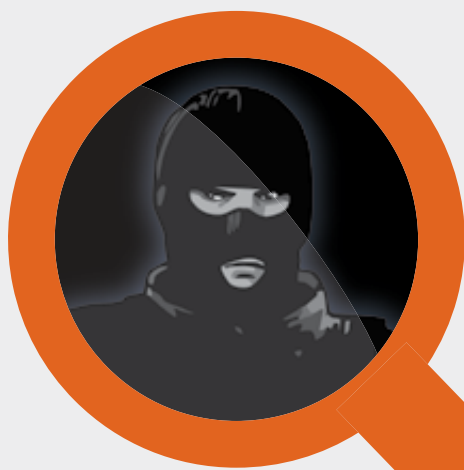
Placeholder text consisting of several lines of horizontal bars representing text.

Placeholder text consisting of several lines of horizontal bars representing text.

Placeholder text consisting of several lines of horizontal bars representing text.

SLUČAJ SAVAMALA

Placeholder text consisting of several lines of horizontal bars representing text.

**CIVIL
RIGHTS
DEFENDERS**

Placeholder text consisting of several lines of horizontal bars representing text.

SLUČAJ SAVAMALA

2018

Impresum

Izdavač

Civil Rights Defenders

Za izdavača

Goran Miletić

Direktor za Evropu

Autorka

Prof. dr Snježana Milivojević

Koordinatori istraživanja

Bojana Barlovac

Miloš Stanković

Istraživački tim

Ana Paraušić

Anja Šušak

Gala Đurđević

Emina Muminović

Snežana Bajčeta

Snežana Đapić

Lektura

Anica Milenković

Dizajn

Marko Kovačevski

Štampa

Zeppelin Pro

Tiraž

400

SADRŽAJ

1. KLJUČNI NALAZI	06
2. O ISTRAŽIVANJU	08
2.1. Značaj dnevnih novina	08
2.2. Ciljevi istraživanja	09
3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	11
3.1. Obim izveštavanja	12
Medijski ambijent: tiraži i vrste novina	12
Učestalost izveštavanja: ukupni broj tekstova	13
Obim izveštavanja: ukupna veličina tekstova	14
3.2. Forma izveštavanja	15
Najava na naslovnoj strani	15
Veličina pojedinačnih priloga	16
Vrsta priloga	17
Ukupan broj ilustracija	18
Vrsta ilustracije	19
Povod za izveštavanje	20
3.3. Sadržina izveštavanja	21
Tema	21
Značaj teme	22
Okvir / pristup temi	23
Izvor	24
Akteri	25
Tretman aktera	26
Uloga aktera u prilogu	27
4. ZAKLJUČCI	29

KLJUČNI NALAZI

Mediji su tokom čitave godine izveštavali o 'slučaju Savamala' prilično neujednačeno i sa očigledno opadajućim interesovanjem iako počinioci rušenja objekata u Hercegovačkoj nisu otkriveni, a odgovornost nije utvrđena. Događaji koji su sastavni deo 'slučaja Savamala' bili su tema u ukupno 706 priloga u svih šest novina, a u još 527 tekstova slučaj je samo uzgred pomenut.

Način izveštavanja je u direktnoj vezi sa (1) tiražom, (2) vrstom i (3) uređivačkom politikom dnevnih novina. Što je tiraž veći to je obim izveštavanja manji. Što je tiraž veći to je pristrasnost u izveštavanju veća, objektivnost manja, a kritičnost prema vlasti najmanja.

U proseku su objavljivana dva teksta dnevno u šest novina. Većinu tekstova objavile su dve referentne novine, Danas i Politika (70% ukupnog broja tekstova), polutabloidi Blic i Večernje novosti izveštavali su mnogo manje (oko 20%), a tabloidi Kurir i Informer najmanje (10%).

Obim i učestalost izveštavanja se veoma razlikuju: Danas je objavio 343 teksta, skoro isto koliko i sve ostale novine zajedno (N= 363), Politika 140, skoro isto koliko Blic i Večernje novosti zajedno (N= 147), a Kurir i Informer zajedno 76 tekstova.

Danas je rekorder u obimu izveštavanja, kulminacija je bila specijalno izdanje od 26. juna kada su se razne poznate ličnosti okupile oko teme. Samo u ovom broju Danas je objavio 26 strana i više različitih mišljenja, aspekata i viđenja događaja nego većina novina za godinu dana. Samo u ovom mesecu (juni) Danas je objavio isti broj tekstova koliko Kurir i Informer za godinu dana zajedno.

Tabloidi su imali najmanji broj tekstova o slučaju Savamala (Informer 32, Kurir 44), ali su za njih izdvajali najviše mesta. Prosečan tekst najveći je u Informeru (548 mm²), nešto manji u Kuriru (502 mm²), mnogo manji u Politici (369 mm²), a najmanji u Večernjim novostima (308 mm²).

Tabloidi su često tekstove o slučaju Savamala najavljivali velikim naslovnim stranama. Informer koji ima najmanje tekstova ima više najava na naslovnoj strani (N=13) nego Politika (N=12) koja ima četiri i po puta više tekstova.

Sve novine su pridavale važnost slučaju Savamala i objavljivanjem pregršt fotografija. Više od 80% tekstova ima bar jednu ilustraciju, a 10% tekstova ima više od tri, ponekad čak i devet ilustracija.

Rušenje objekata u Hercegovačkoj prikazano je na fotografijama između 10% (Politika, Danas, Blic, Kurir) i 20% (Večernje novosti). Jedino Informer nijednom nije objavio fotografiju o rušenju objekata u Hercegovačkoj, a objavio je samo jednu fotografiju sa građanskih protesta.

U većini novina dominiraju faktografski žanrovi (48% u Danasu, 86% u Večernjim novostima), a najmanje je analitičkih priloga (24% u Danasu, 11% u Večernjim novostima).

Kurir uopšte nema ni uvodnike ni komentare, Večernje novosti imaju samo dva komentara, Informer samo tri uvodnika, a i komentare i uvodnike imaju Blic (skoro 20%), Politika i Danas (skoro po 30%). Ali novine koje uopšte nemaju ili imaju malo komentara i uvodnika izrazito su pristrasne u svim informativnim (faktografskim) žanrovima.

Novine uglavnom objavljuju sadržaj koji same proizvode ali je ipak više od četvrtine sadržaja preuzeto – 13,3% od agencija ili drugih medija, a 13,6% iz zvaničnih dokumenata ili saopštenja.

Glavni izvor informacija su institucije, njihovi predstavnici i učesnici događaja, a novine su veoma retko tragale za izvorima izvan kruga zvaničnih izvora. Danas jedini ima veliki broj javnih ličnosti i građanskih aktivista pa je najviše i doprineo tome da se čuju stavovi civilnog društva.

Tema svakog trećeg priloga je poziv na odgovornost, a još trećina priloga se bavi rušenjem u Hercegovačkoj (16,29%) i radom javne vlasti tim povodom (15%). Aktivnosti inicijative Ne davimo Beograd i nezavisnih institucija zajedno su tema u približno četvrtini priloga. I sami predstavnici vlasti često pozivaju na odgovornost i najavljuju istrage. Za provladine medije ovo je način da kreiraju privid kritičnosti u kojoj vlast upućuje kritike samoj sebi.

Dominantan pristup temi bio je iz ugla urušavanja pravne države (83,4%), a Kurir, Večernje novosti i Politika su u približno 10% priloga razmatrale temu iz ugla 'rušenja vlasti'. Informer je o Savamali izveštavao uglavnom kao o napadu na premijera i rušenju vlasti (80%), a samo povremeno iz ugla korupcije i kriminala (10%) ili kao o rušenju pravne države (10%).

Čestom upotrebom senzacionalističkih naslova i karikiranjem simbola kao što su žuta patka i fantom, Informer značaj slučaja Savamala svodi na trivijalan, dok ozbiljna štampa favorizuje fotografije aktera i građanskih protesta.

Polovina tekstova imala je aktuelan povod, nešto više od 10% nastalo je povodom pseudo događaja, a više od trećine inicijativom samih novinara. Većina ovih tekstova objavljena je u Danasu, pa su ove novine održavale interes javnosti čak i kada je vlast nečinjenjem pokušavala da temu potisne u zaborav.

Aleksandar Vučić (14,11%) i aktivisti Ne davimo Beograd (13,89%) su najzastupljeniji akteri, pri čemu su aktivisti Ne davimo Beograd najčešće citirani, a Aleksandar Vučić parafraziran. Većina citiranih izjava aktivista Ne davimo Beograd potiče sa javnih skupova i događaja o kojima su mediji izveštavali.

Aleksandar Vučić direktno govori 10 puta ali je parafraziran 80 puta, dok aktivisti Ne davimo Beograd direktno govore u 42 priloga, a parafrazirani su u 56. Aleksandar Vučić pomenut je još 106 puta, a aktivisti Ne davimo Beograd 95 puta.

Javne ličnosti, koje su se takođe angažovale oko slučaja Savamala, prisutne su gotovo samo u Danasu u 35 priloga i to kritikujući javnu vlast i pozivajući na odgovornost za rušenje u Hercegovačkoj.

Opozicione stranke su bile slabo prisutne u štampi, a sveukupno su bile akteri u manje od 5% tekstova, ali su zato o ovoj temi bile aktivnije na Tviteru.

Zastupljenost aktera ukazuje na vidljivu polarizaciju 'vlasti' i 'društva' u slučaju Savamala: oko 40% aktera svih priloga su Aleksandar Vučić (14,11%), Siniša Mali i Nebojša Stefanović (11,81%) i organi zaduženi za istragu (12,98%), a oko 40% aktivisti Ne davimo Beograd (13,89%), nezavisne institucije (13,10%) i NVO, građani i javne ličnosti (11,98%).

Opšti ton izveštavanja o glavnim akterima veoma se razlikuje. Predstavnici vlasti imaju priliku da objasne svoju ulogu, da se odbrane od kritike, ali i da sami kritikuju druge skoro u istoj meri koliko su i predmet kritike. U Danasu se time oštrica kritike vlasti ne gubi, ali se ona svodi

na minimum u Politici, Blicu, Večernjim novostima i Kuriru, a potpuno gubi u Informeru. Sa druge strane, aktivisti civilnog društva, posebno Ne davimo Beograd, često su meta kritike i nemaju nikakvu mogućnost da odgovore. Sa porastom tiraža očigledno je da je jedina dozvoljena kritika ona koja je upućena protivnicima vlasti.

O ISTRAŽIVANJU

U noći između 24. i 25. aprila 2016. godine, dan nakon parlamentarnih izbora u Srbiji, dvadesetak ljudi sa fantomkama je pod nerazjašnjenim okolnostima, bez dozvole i najave, srušilo blok zgrada u Hercegovačkoj ulici u centru Beograda. Maltretirani i uplašeni građani su zvali policiju ali je ona odbila da izađe na uviđaj, a javnost je o celom slučaju saznala nekoliko dana kasnije.

U međuvremenu, grad Beograd je dozvolio da se na mestu srušenih objekata počne sa gradnjom parkinga u okviru kontroverznog projekta "Beograd na vodi". Projekat podrazumeva izgradnju kompleksa luksuznih stambenih i poslovnih jedinica na atraktivnoj lokaciji, bez prethodno pribavljenih dozvola i sumnjive finansijske konstrukcije. Rušenje objekata u Hercegovačkoj pokrenulo je nekoliko drugih događaja koji su tokom narednih godinu dana zajedno uobličili 'slučaj Savamala'. Pored neposredno povezanih događaja, 'slučaj' se odnosi i na reakcije političkih aktera i vlasti, aktivnosti nadležnih državnih organa, delovanje nezavisnih državnih institucija, proteste građana okupljenih oko inicijative Ne davimo Beograd i druge oblike građanskog angažovanja koji su usledili.

Više hiljada revoltiranih građana je nakon rušenja izašlo na ulice zahtevajući da se utvrdi ko je, zašto i po čijem nalogu srušio objekte na 1.200 kvadratnih metara. U tome su ih podržali i Rodoljub Šabić, Poverenik za informacije od javnog značaja, kao i Saša Janković, Zaštitnik građana, zahtevajući od državnih institucija da počinioce i naredbodavce pronađu i procesuiraju. Predstavnici vlasti su u početku obećavali razrešenje slučaja da bi ubrzo zatim ceo slučaj potpuno marginalizovali i pokušali da ga potisnu u zaborav. Određen je tužilac u ovom slučaju, a predmet je zaveden pod brojem KTN-60/16.

Iako optužnica nije podignuta do završetka ovog izveštaja, periodični protesti su se nastavili, a slučaj Savamala je postao paradigma urušavanja pravne države i najveći povod za ispoljavanje građanskog nezadovoljstva posle 2000. godine.

ZNAČAJ DNEVNIH NOVINA

'Slučaj Savamala' je značajan i za razumevanje slobode medija u Srbiji i to koliko ključni mediji rade u javnom interesu. Ovaj Izveštaj zasnovan je na rezultatima istraživanja čiji cilj je bio da se utvrdi kako su dnevne novine izveštavale o događajima vezanim za rušenje objekata u Hercegovačkoj, kako se to izveštavanje razlikovalo i koliko je doprinelo tome da javnost bude informisana o 'slučaju Savamala'.

Za istraživanje su odabrane dnevne novine. Uprkos tehnološkim i kulturnim promenama i velikom padu tiraža, dnevna štampa i dalje predstavlja značajan medij koji definiše teme od javnog značaja.

Većina originalnog informativnog sadržaja i dalje dolazi iz tradicionalnih medija, a naročito dnevnih novina.¹ Kada je reč o važnim događajima, mediji uglavnom prepakuju i recikliraju već objavljene informacije koje u velikoj meri potiču iz dnevne štampe.² Bez obzira na to što je televizija najveći izvor vesti za publiku, u svakom izdanju novina ima mnogo više vesti nego u TV dnevnicima. Najveći broj novinara čak i tamo gde postoje velike medijske industrije zaposlen je u štampanim medijima. Novinske redakcije imaju mnogo više novinara nego TV ili druge medijske kuće u odnosu na ukupan broj zaposlenih. Iako se navike publike značajno menjaju pa ona vestima pristupa preko drugih platformi, vesti do kojih tim putem dođe često potiču iz dnevnih novina. Zbog toga se analizom sadržaja dnevnih novina može ustanoviti i kakvo je stanje novinarske profesije u jednoj sredini.

Ovo istraživanje je obuhvatalo šest dnevnih novina: Danas, Politika, Blic, Večernje novosti, Kurir i Informer. Od osam političkih dnevnika koliko je u Srbiji tada izlazilo odabrane su ove novine, tako da na više načina budu reprezentativne za celinu informativne ponude. To se odnosi na njihovu vlasničku strukturu, format, tiraž, ideološku orijentaciju i uređivačku politiku. Odabrane su dve kvalitetne (referentne) novine (Politika i Danas), dva polutabloida (Blic i Večernje novosti) i dva tabloida (Informer i Kurir).³

U periodu koji je obuhvaćen istraživanjem, prema procenama iz nekoliko izvora, zbirni tiraž ovih novina kretao se oko 350.000 prodatih primeraka dnevno, a ukupni tiraž dnevno-političkih novina kretao se oko 450.000.⁴

CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je obuhvatilo ukupni sadržaj novina, odnosno sve tekstove koji su se odnosili na povezane teme, aktere ili događaje koji su u periodu od godinu dana zaokružili 'slučaj Savamala'. Istraživački korpus činila je digitalna baza tekstova dobijenih pretraživanjem sadržaja pomoću ključne reči Savamala i dodatnim pretraživanjima po povezanim ključnim rečima. (N=1233).

Baza je naknadnim pregledanjem svedena tako da u nju nisu ušli tekstovi u kojima se Savamala samo uzgred pominje (N= 527) pa je analizom obuhvaćeno ukupno 706 priloga.

Kao glavni istraživački metod korišćena je kvantitativno-kvalitativna analiza sadržaja, a jedinica analize bio je pojedinačni novinski tekst (prilog) sa svim vizuelnim i sadržinski pripadajućim delovima. Analitički instrument koncipiran je tako da se analizom dobiju odgovori na tri osnovna istraživačka pitanja:

1 Studija „How News Happen“ istraživačke organizacije Pew Research Center, na primer, utvrdila je da u jednoj velikoj gradskoj sredini (Baltimor) oko 95% tekstova koji sadrže nove informacije potiče iz štampanih medija, pre svega dnevnih novina. Dostupno na: <http://www.journalism.org/2010/01/11/how-news-happens/>

2 Ovaj značaj jedan autor definiše kao 'prvobitnu ulogu štampe'. Patterson, Th., *How the Press Failed the American Votes*, Shorenstein Centre, Harvard University. Dostupno na: <https://shorensteincenter.org/wp-content/uploads/2016/12/2016-General-Election-News-Coverage-1.pdf?x78124>

3 Ovde je koriste nazivi kvalitetne novine („quality papers“) ili ozbiljne novine („serious dailies“) umesto referentne novine („newspaper of record“) koji je manje uobičajen, polutabloidne novine („mid market papers“) i tabloidne novine („tabloid press“).

4 Tiraži novina nisu javni niti lako dostupni podaci. Pokušaji da se ustanovi jedinstveni sistem za merenje tiraža u Srbiji u više navrata su završavali neuspehom, a mediji podatke o tiražu smatraju poslovnom tajnom. Ove procene napravljene su na osnovu međunarodnih izvora, izveštaja Reportera bez granica iz aprila 2017. godine o čitanosti štampe, <http://serbia.mom-rsf.org/en/media/print/>, sličnih periodičnih istraživanja agencije IPSOS, kao i kompilacije podataka dobijenih iz medija koji su dostupni na zahtev.

- 1) Koliko su mediji otvoreni javni forum?
- 2) Kako se razlikuje izveštavanje različitih novina?
- 3) Koliko mediji omogućavaju javnu kontrolu vlasti?

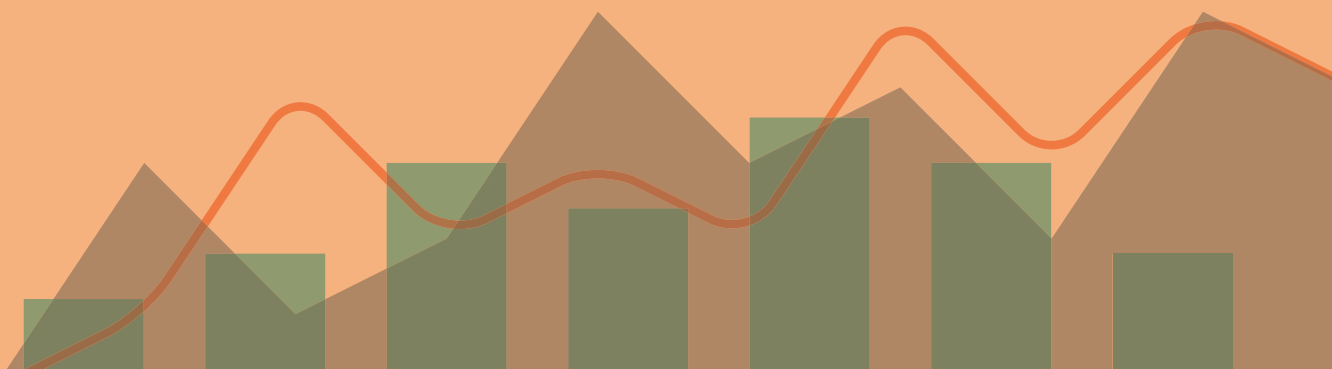
Kako bismo dobili potpuniju sliku o slučaju Savamala u medijima, istraživanjem je obuhvaćena i društvena mreža Tviter sa svojom dinamikom, akterima i debatom. Slučaj Savamala se istraživao na celokupnoj Tviter zajednici (oko 300.000 ljudi), odnosno, kod svih koji su koristili hešteg #Savamala. Međutim, to ne isključuje mogućnost da su i drugi pripadnici Tviter zajednice bili aktivni i uključeni u debatu o ovoj temi ali nisu koristili dominantni hešteg, te nisu obuhvaćeni uzorkom.

Za analizu Tvitera je korišćena ADM/SNA (*Social Network Analysis*) metoda. Analiza društvene mreže je metoda koja kroz vizualizaciju mreže omogućava prikazivanje pojava koje su relevantne za ponašanje korisnika i zajednica za konkretan slučaj. Svi rezultati SNA su predstavljeni uz pomoć programa *Gephi*.

Cilj ovog mapiranja bio je da pokaže na koji način se razlikuje komunikacija koju su inicirale dnevne novine od one koja se vodila na društvenim mrežama.

Istraživački tim su činili predstavnici i predstavnice nevladinih organizacija kojima je to bio i deo istraživačkog usavršavanja. Kroz jednogodišnju seriju radionica i istraživačku praksu sticali su znanja i veštine koje će moći da koriste u budućim sličnim istraživanjima i analizama medijskog sadržaja.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

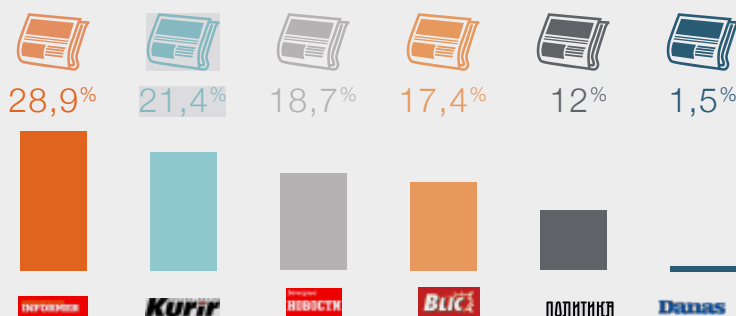

01.

Medijski ambijent Tiraži i vrste novina

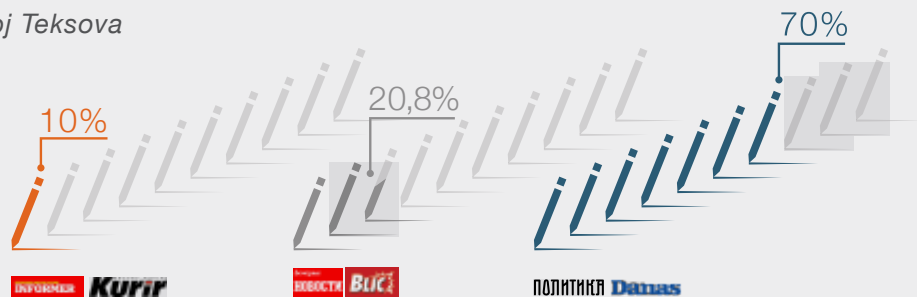

Tiraž

NAČIN IZVEŠTAVANJA JE U DIREKTNJOJ VEZI SA TIRAŽOM, VRSTOM I UREĐIVAČKOM POLITIKOM DNEVNIH NOVINA. ŠTO JE TIRAŽ NOVINA VEĆI TO JE OBIM IZVEŠTAVANJA MANJI.

Broj Tekstova

ŠTO JE TIRAŽ NOVINA VEĆI TO JE PRISTRASNOST (NEOBJEKTIVNOST) U IZVEŠTAVANJU VEĆA. ŠTO JE TIRAŽ NOVINA VEĆI TO JE KRITIČNOST PREMA VLASTI MANJA.

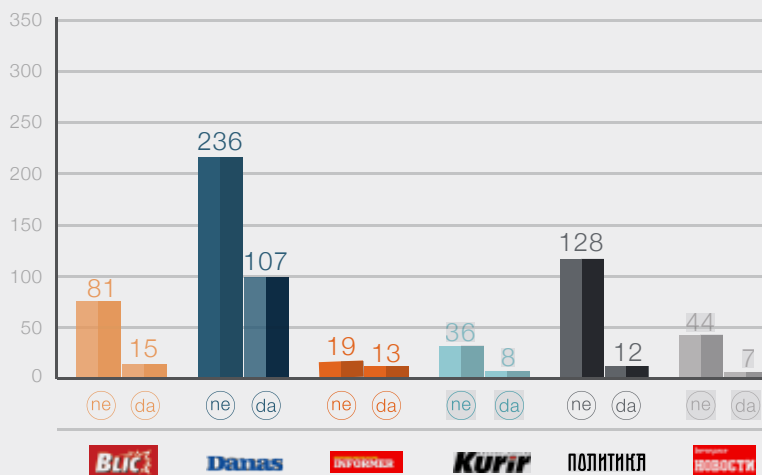

02.

Učestalost izveštavanja Ukupan broj tekstova

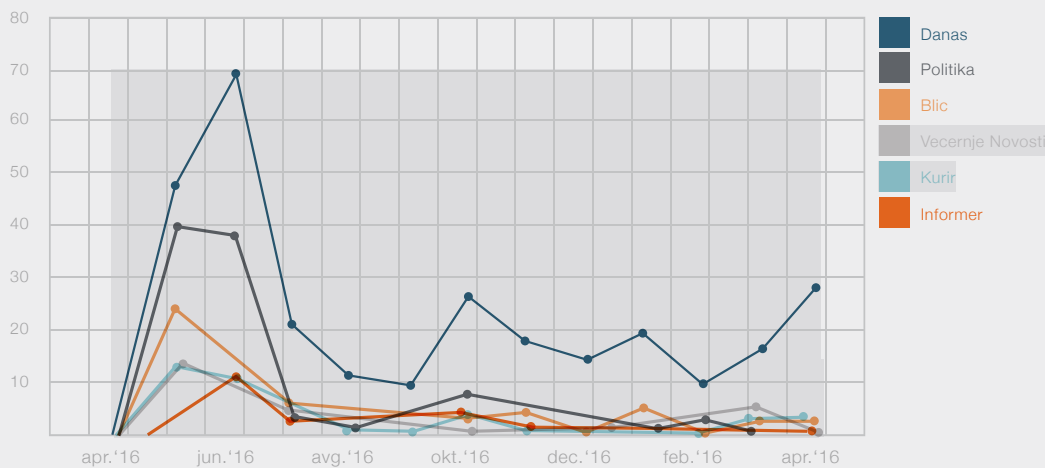
Broj tekstova i naslovnih strana po mediju

U PROSEKU JE SVAKOGA DANA U SVIH ŠEST NOVINA BILO PO DVA TEKSTA. ALI UČESTALOST IZVEŠTAVANJA SE VEOMA RAZLIKOVALA U SVAKOJ OD NJIH.

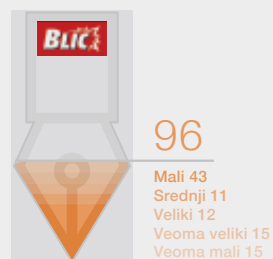
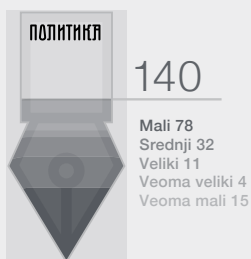
DANAS JE U PROSEKU SKORO SVAKOG DANA IMAO PO TEKST, POLITIKA SVAKOG DRUGOG ILI TREĆEG DANA, BLIC SVAKOG ČETVRTOG, VEČERNJE NOVOSTI SVAKOG SEDMOG DANA, KURIR SVAKOG OSMOG, A INFORMER SVAKOG JEDANAESTOG DANA.

Broj tekstova po mediju i datumu

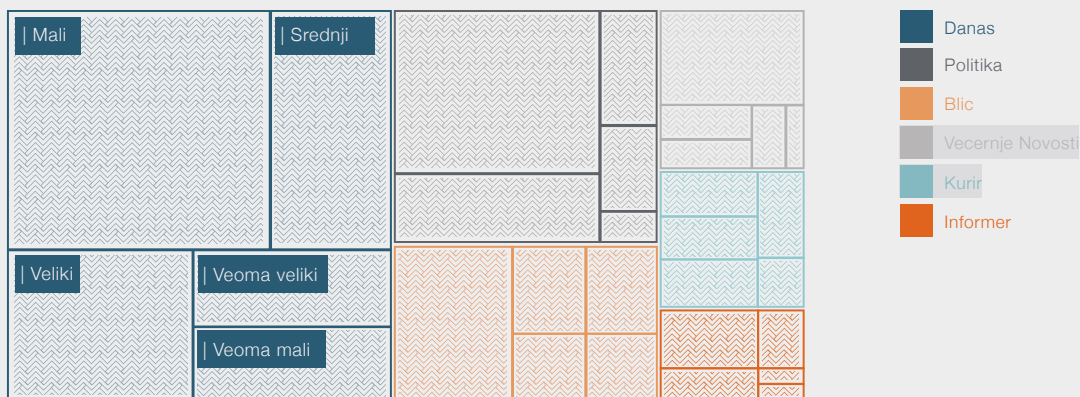

03.

Obim izveštavanja Ukupna veličina tekstova

DANAS JE OBJAVIO 343 TEKSTA, SKORO KOLIKO I SVE OSTALE NOVINE ZAJEDNO (N=363), POLITIKA 140, SKORO KOLIKO BLIC I VEČERNJE NOVOSTI ZAJEDNO (N=147), A KURIR I INFORMER ZAJEDNO 76 TEKSTOVA.

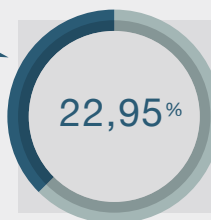

04.

Najava na naslovnoj strani

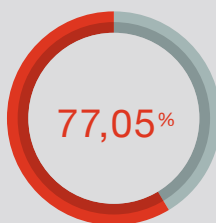

Tekst na naslovnoj strani

• 162

Tekst bez naslovne strane

• 544

TABLOIDI SU ČESTO TEKSTOVE O SLUČAJU SAVAMALA NAJAVLJIVALI VELIKIM NASLOVNIM STRANAMA. INFORMER KOJI IMA NAJMANJE TEKSTOVA IMA VIŠE NAJAVA NA NASLOVNOJ STRANI (N=13) NEGO POLITIKA (N=12), KOJA IMA ČETIRI I PO PUTA VIŠE TEKSTOVA.

ПОЛИТИКА

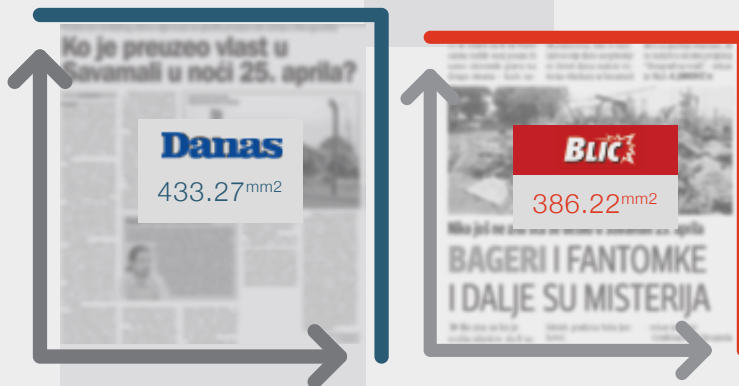

05.

Veličina pojedinačnih tekstova

NAJDUŽI PROSEČNI TEKST JE U INFORMERU (548 mm²), A NAJKRAĆI U VEČERNJIM NOVOSTIMA (308 mm²). PROSEČNI TEKST U BLICU (386 mm²) DUŽI JE NEGO PROSEČNI TEKST U POLITICI (369 mm²).

Prosečna veličina teksta za svake novine
R=1:3

06.

Vrsta priloga

U VEĆINI NOVINA DOMINIRAJU FAKTOGRAFSKI ŽANROVI (48% U DANASU, 86% U VEČERNJIM NOVOSTIMA), A NAJMANJE JE ANALITIČKIH PRILOGA (24% U DANASU, 11% U VEČERNJIM NOVOSTIMA). U KURIRU UOPŠTE NEMA UVODNIKA ILI KOMENTARA, U VEČERNJIM NOVOSTIMA SAMO DVA KOMENTARA, INFORMER IMA SAMO TRI UVODNIKA, A I KOMENTARE I UVODNIKE IMAJU BLIC (SKORO 20%), POLITIKA I DANAS (SKORO PO 30%).

NOVINE KOJE NEMAJU ILI IMAJU MALO KOMENTARA I UVODNIKA, IZRAZITO SU PRISTRASNE U SVIM INFORMATIVNIM (FAKTOGRAFSKIM) ŽANROVIMA.

Informativni prilog

Analitički prilog

Reporterski prilog

Intervju

Uvodnik

Komentar

07.

Ukupan broj ilustracija

Zašto čitate | Nadležni se prave blesavi

FANTOMI RUŠE GRAD?!

RUŠENJE U SAVAMALI

HERCEGOVINJA UŠKA:

- 1. Mi smo protivnik...
- 2. Mi smo protivnik...
- 3. Mi smo protivnik...
- 4. Mi smo protivnik...

ULICA BRATJE KRISMANOVIĆ

2.300 građana...

BAGERI I FANTOMKE

MILOŠEVIĆ

INFORMER

PREMIJNO ČUVAR KOJI JE BIO VEZAN TOKOM RUŠENJA OBJEKATA U BEOGRADSKOJ SAVAMALI

HOBOSTI

FANTOMKE JE KORISTIO DS ZA MILOŠEVIĆA

WUČIĆ O PROTESTIMA ZBOG DOGAĐAJA U SAVAMALI

MILOŠEVIĆ

INFORMER

SAVAMALA SADA I NA METI LOPOVA

Danas

NAJVEĆI BROJ TEKSTOVA IMA ILUSTRACIJE, SVAKI DRUGI IMA PO JEDNU, A SVAKI TREĆI VIŠE OD JEDNE. NA FOTOGRAFIJAMA SU NAJČEŠĆE ALEKSANDAR VUČIĆ ILI NEKO OD AKTIVISTA NE DAVIMO BEOGRAD

Sudija naložio obdukciju

NANA NEDIĆ

BEOGRAD

Slobodan

Idioti, jer su noću rušili po Savamali

KURIR

Ko sme da nosi fantomku u Srbiji

NA ČISTAC ALEKSANDAR VUČIĆ O NOĆNOM PREPADU I FANTOMKAMA

RAZOTKRICEMO SVE KOJI SU RUŠILI PO SAVAMALI

Razotkrivanje: Upiru pest u gradsku vlast

MALI RUŠI SAVAMALU

08.

Vrsta ilustracije

RUŠENJE OBJEKATA U HERCEGOVAČKOJ PRIKAZANO JE IZMEĐU

10%

(POLITIKA, DANAS, BLIC, KURIR) I

20%

(VEČERNJE NOVOSTI).

JEDINO INFORMER NIJEDNOM NIJE OBJAVIO FOTOGRAFIJE O RUŠENJU OBJEKATA U HERCEGOVAČKOJ.

DANAS, POLITIKA I VEČERNJE NOVOSTI IMAJU VIŠE FOTOGRAFIJA SA PROTESTA NEGO FOTOGRAFIJA RUŠENJA U HERCEGOVAČKOJ, A BLIC IMA DUPLO VIŠE FOTOGRAFIJA SA PROTESTA NEGO FOTOGRAFIJA RUŠENJA. KURIR IMA PODJEDNAKO MALO (PO ČETIRI), A INFORMER JEDNU.

- Rodoljub Stanić, ministar vanjskih poslova, rekao je da je ta stranka želi da se slučaj ispita, ali da je to posao za državne organe
- Maja Stanić, ministar obrazovanja, nauke i sporta, rekla je da je ta stranka želi da se slučaj ispita, ali da je to posao za državne organe
- Aleksandar Jovičić rekao je da i ta stranka želi da se slučaj ispita, ali da je to posao za državne organe

ina prema javnosti, građanima Beograda i Srbije. „Nije prihvatljivo da gradska vlast smatra dovoljnim da o događaju takve vrste s takvim posljedicama ona javnost obavesti o tome da ona ne zna ništa, osim da „nisu učestvovali nadležne gradske službe“. Posebno je

Mali: Ne želimo da se мешам u rad onih koji istražuju rušenje pod fantomkama

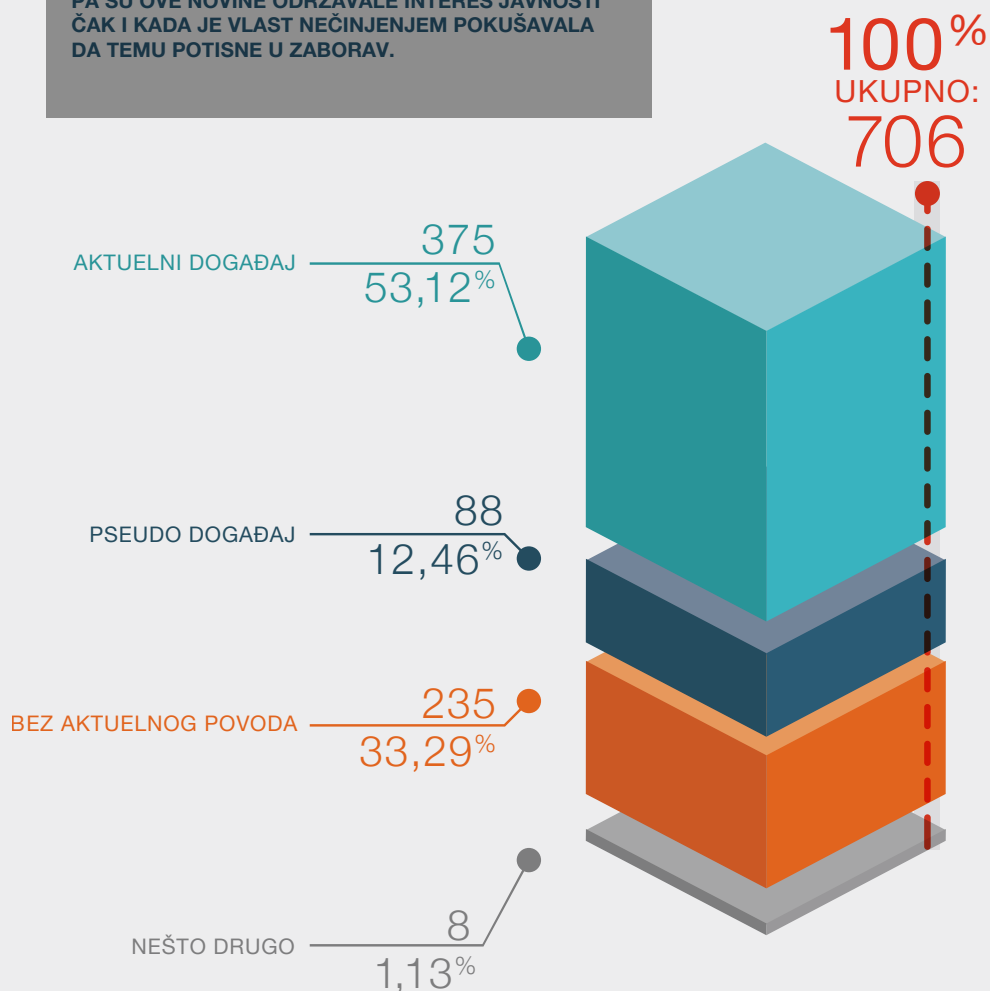

09.

Povod za izveštavanje

DVA PUTA VIŠE TEKSTOVA NASTALO JE AKTUELNIM POVODOM (53.12%) ILI SE ODNOSI NA PSEUDO DOGAĐAJ (12.46%), NEGO ŠTO JE NASTALO SAMOSTALNOM INICIJATIVOM NOVINARA, ODNOSNO BEZ AKTUELNOG POVODA (33.29%). VEĆINA OVIH TEKSTOVA OBJAVLJENA JE U DANASU, PA SU OVE NOVINE ODRŽAVALE INTERES JAVNOSTI ČAK I KADA JE VLAST NEČINJENJEM POKUŠAVALA DA TEMU POTISNE U ZABORAV.

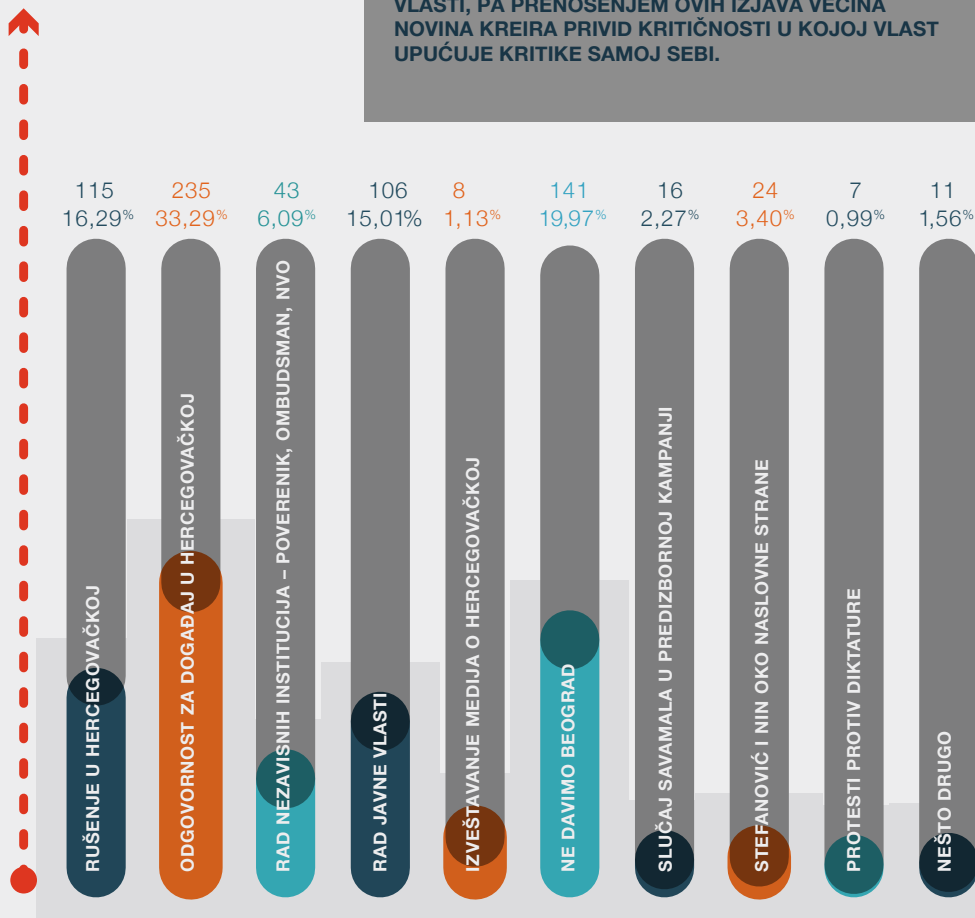
10.

Tema

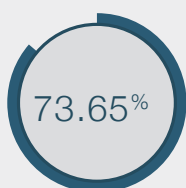
100%
UKUPNO:
706

TEMA SVAKOG TREĆEG TEKSTA JE POZIV NA ODGOVORNOST, A JOŠ TREĆINA TEKSTOVA SE BAVI RUŠENJEM U HERCEGOVAČKOJ (16,29%) I RADOM JAVNE VLASTI TIM POVODOM (15%). AKTIVNOSTI INICIJATIVE NE DAVIMO BEOGRAD I NEZAVISNIH INSTITUCIJA ZAJEDNO SU TEMA U OTPRILIKE ČETVRTINI TEKSTOVA. NA ODGOVORNOST ČESTO POZIVAJU I NAJAVLJUJU ISTRAGE SAMI PREDSTAVNICI VLASTI, PA PRENOŠENJEM OVIH IZJAVA VEĆINA NOVINA KREIRA PRIVID KRITIČNOSTI U KOJOJ VLAST UPUĆUJE KRITIKE SAMOJ SEBI.

11.

Značaj teme slučaj Savamala

GLAVNA TEMA
520

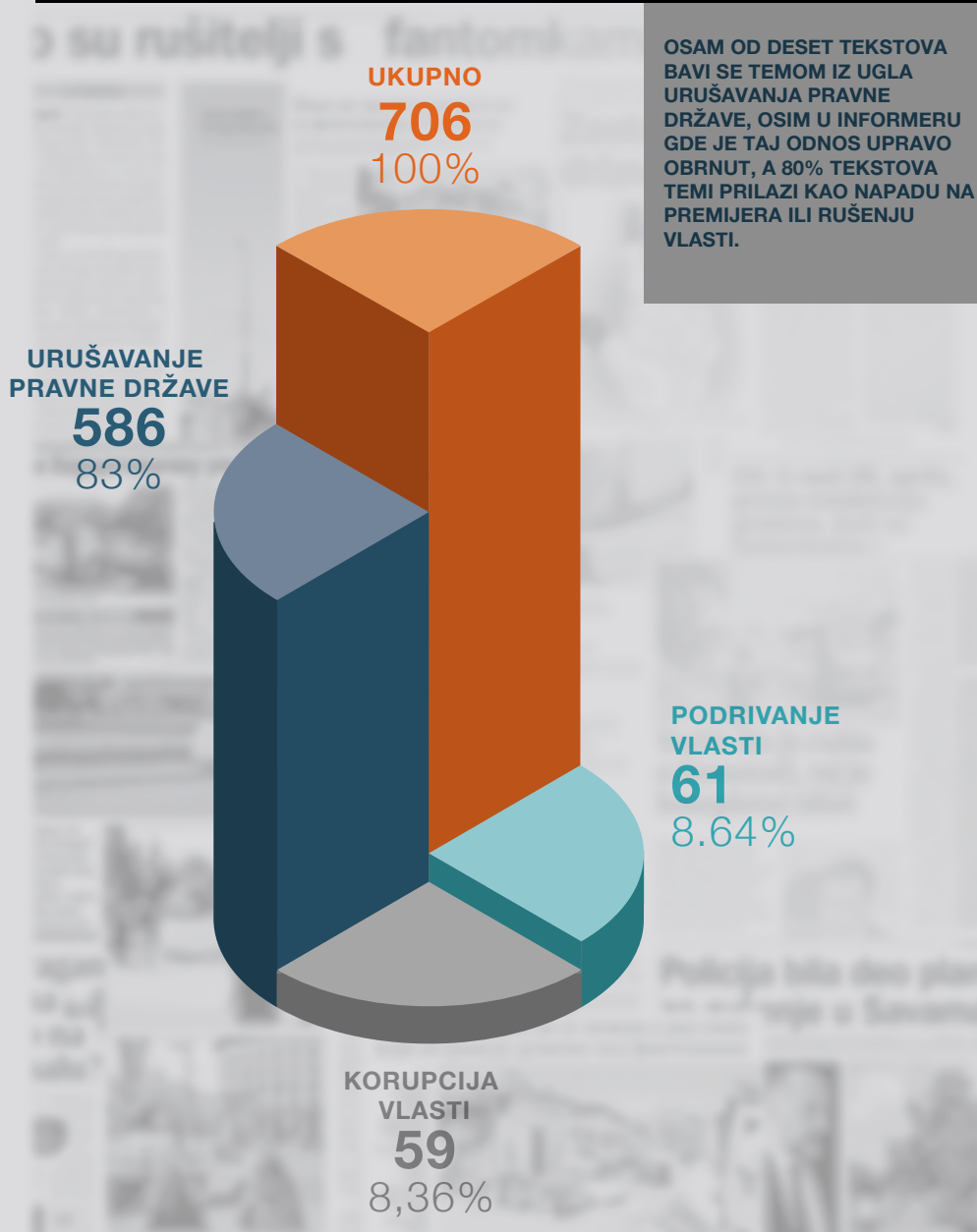

SPOREDNA TEMA
186

12.

Okvir / Pristup temi

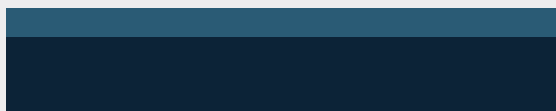

13.

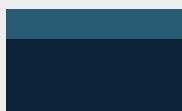
Izvor

GLAVNI IZVORI INFORMACIJA SU INSTITUCIJE, NJIHOVI PREDSTAVNICI ILI UČESNICI DOGAĐAJA, A NOVINE SU VEOMA RETKO TRAGALE ZA IZVORIMA IZVAN KRUGA ZVANIČNIH IZVORA.

LJUDI I
INSTITUCIJE
493
57.73%

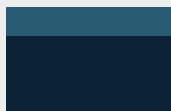
SAOPŠTENJE,
DOKUMENT,
UGOVOR
116
13.58%

ANONIMNI IZVOR
37
4.33%

BEZ IZVORA
94
11.01%

AGENCIJSKA VEST ILI
PREUZETO IZ DRUGIH MEDIJA
114
13.35%

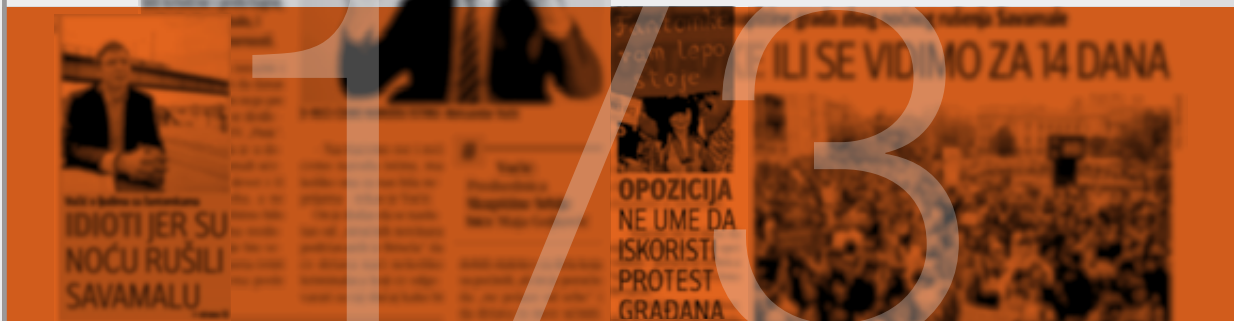
UKUPNO
854
100%

14^a Akteri

**ALEKSANDAR VUČIĆ
(14,11%)**

**I AKTIVISTI NE DAVIMO BEOGRAD
(13,89%)
SU NAJZASTUPLJENIJI AKTERI.**

**TRI NAJZASTUPLJENIJA
PREDSTAVNIKA VLASTI:
ALEKSANDAR VUČIĆ, SINIŠA MALI I NEBOJŠA STEFANOVIĆ
BILI SU GLAVNI AKTERI U OKO
ČETVRTINI PRILOGA.
OTPRILIKE ISTO TOLIKO
ZASTUPLJENI SU**

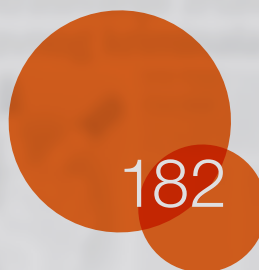
NE DAVIMO BEOGRAD, ZAJEDNO SA GRAĐANIMA I NVO AKTIVISTIMA.

14^b.

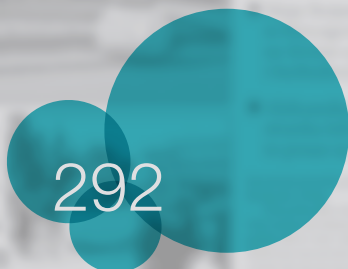
Učestalost javljanja četiri grupe aktera

ALEKSANDAR VUČIĆ - 196
SINIŠA MALI - 91
NEBOJŠA STEFANOVIĆ - 73

SAŠA JANKOVIĆ - 112
RODOLJUB ŠABIĆ - 70

NE DAVIMO BEOGRAD - 193
GRAĐANI - 68
NVO - 31

POLICIJA - 82
TUŽILAŠTVO - 97

15.

Tretman aktera

DIREKTNO GOVORI, CITIRAN

292
21.02%

GLAVNI AKTERI SU NAJČEŠĆE PARAFRAZIRANI I POMENUTI, A REĐE CITIRANI I TO, UGLAVNOM, ISKAZIMA PREUZETIM SA JAVNIH DOGAĐAJA I NASTUPA

PARAFRAZIRAN

607
43.70%

UKUPNO AKTERA

1389
100%

POMENUT

490
35.28%

16.

Uloga aktera u tekstu

OPŠTI TON IZVEŠTAVANJA O GLAVNIM AKTERIMA VEOMA SE RAZLIKUJE.
PREDSTAVNICI VLASTI IMAJU PRILIKU
 DA OBJASNE SVOJU ULOGU,
DA SE ODBRANE OD KRITIKE,
 DA I SAMI KRITIKUJU ČEŠĆE NEGO ŠTO DRUGI KRITIKUJU NJIH U GOTOVO SVIM NOVINAMA.

U DANASU SE TIME OŠTRICA KRITIKE VLASTI NE GUBI, ALI SE ONA MINIMIZUJE U POLITICI, BLICU, VEČERNJIM NOVOSTIMA I KURIRU, A POTPUNO GUBI U INFORMERU.

SA DRUGE STRANE, AKTIVISTI CIVILNOG DRUŠTVA,
 POSEBNO NE DAVIMO BEOGRAD,
 ČESTO SU **META KRITIKE** I BEZ IKAKVE MOGUĆNOSTI DA ODGOVORE. SA PORASTOM TIRAŽA OČIGLEDNO JE DA JE JEDINA DOZVOLJENA KRITIKA ONA KOJA JE **UPUĆENA PROTIVNICIMA VLASTI.**

ZAKLJUČCI

‘Slučaj Savamala’ postao je paradigmatičan za stanje pravne države i slobode medija u Srbiji. On je pokazao da je scena dnevnih novina izrazito asimetrična, da je njenim prekomponovanjem došlo do formiranja ogromnog bloka provladinih medija i do temeljne promene uloge medija u Srbiji.

Među dnevnim novinama, koje čine okosnicu informativnih medija, razlike u izveštavanju su u direktnoj vezi sa tiražom, vrstom novina i uređivačkom politikom. Što je tiraž veći to je izveštavanje o Savamali manje, pristrasnost je veća, objektivnost manja, a kritičnost prema vlasti najmanja.

Tiraž i nezavisnost stoje u obrnutoj proporciji pa je Danas, dnevnik sa najmanjim tiražom, objavio 50% svih tekstova o Savamali objavljenih za godinu dana, dok je Informer, najtiražniji dnevnik, objavio manje od 5% svih tekstova. Pošto su sve novine pisale upravo obrnuto proporcionalno svom tiražu, reč je o opštoj tendenciji a ne o uređivačkoj slučajnosti.

Što su mediji po formi bliže tabloidima, to je pristrasnost u izveštavanju veća, a objektivnost manja. Referentna štampa, Danas i Politika, održala je temu u javnom fokusu, polutabloidne novine, Blic i Večernje novosti, imale su duplo manje udela u ukupnom izveštavanju (oko 20% nego što je njihov udeo u ukupnom tiražu analiziranih novina (oko 40%), a tabloidi, Informer i Kurir, koji inače žive od skandala, o jednom od najvećih političkih skandala, zajedno su objavili manje tekstova za godinu dana nego Danas u toku jednog meseca.

Ovakav obim izveštavanja istovremeno prati i određeni nivo pristrasnosti pa je u referentnim novinama izveštavanje mnogo raznovrsnije i uravnoteženije, odnosno mnogo je veća raznovrsnost tema, aktera i glasova o događaju koji ni posle skoro dve godine nije dobio policijski ili politički epilog.

Konačno, uprkos sličnostima unutar svakog tipa novina, razlike u njihovim uređivačkim politikama iskazuju se u stepenu nezavisnosti odnosno kritičkog odnosa prema vlasti. To je najvidljivije u kvalitetnoj štampi jer su dve novine koje jesu doprinele da Savamala ostane tema, drugačije postavile pitanje odgovornosti za rušenje u Hercegovačkoj, u smislu ko izriče kritiku i kome se ona upućuje. Dok je Danas oštricu kritike usmerio ka vlasti i istrajavao na njenom pozivanju na odgovornost, Politika je pokušala da pravi nepostojeći balans. Isto onoliko koliko razni kritičari imaju priliku da kritikuju vlast i pozivaju je na odgovornost, i predstavnici vlasti imaju mogućnost da objasne svoju ulogu, odbiju zahteve i razgovor o odgovornosti, obećavaju istragu i čak nametnu drugačiju temu kritikujući ‘nepoznate’ počinioce, građanske aktiviste ili opoziciju.

Jednogodišnje izveštavanje o događajima u Savamali pokazalo je koliko su i dnevne novine postale ‘slučaj’. Medijski pluralizam je u njima veoma redukovano, ugrožena je njihova uloga javnog foruma, a pošto scena u celini nije otvorena, fer i slobodna, ugrožena je i njihova uloga ‘psa čuvara’ demokratije. Dnevne novine su se većinski koncentrisale oko podrške vlasti, a taj solidni ‘provladin’ blok postao je medijski dominantan. Provladini mediji obuhvataju raspon od krajnje desnog, konzervativnog i nacionalističkog kraja, do umerenijeg medijskog centra. Zbog njihove dominacije nastala je izrazita asimetrija u kojoj više ne postoji medijska

matica (mejnstrim mediji), a polarizacija i pristrasnost različito su raspoređeni duž ideološkog i profesionalnog spektra.⁵

Odbrana i podrška vlasti je glavni posao hiper-pristrasnih medija sa konzervativnog pro-vladinog dela spektra, a umerenije, pro-vladine novine obavljaju “normalizaciju” ovakve polarizacije.

Sa druge strane, malobrojni mediji kritični prema vlasti, izgurani su na suprotnu medijsku marginu. Svaki pokušaj medijske nezavisnosti od medijske većine proglašava se za pristrasnost i opoziciono, pa čak i neprijateljsko delovanje.

Vidljivi pokazatelj ove asimetrije je ubedljiva dominacija tabloidnih medija. U odnosu na prosečni procenjeni tiraž ovih šest novina u vreme istraživanja (oko 350.000) taj odnos bio otprilike 50-40-10% u tiražima tabloida, polutabloida i kvalitetnih novina. U stvari, zbirni tiraž tabloida nije još veći samo zato što preostale dve dnevne novine Alo i Srpski telegraf, takođe tiražni tabloidi, nisu uključene u istraživanje. To znači da tabloidni deo dnevnih novina čini verovatno više od dve trećine zbirnog tiraža dnevne štampe.

Posmatrajući ovakav odnos, pre se može govoriti o velikoj koncentraciji provladinih medija nego o polarizaciji. Nezavisnim dnevnim novinama može se smatrati samo Danas, čiji se udeo u ukupnom tiražu štampe kreće između 1 i 1,5%. Uz novine koje imaju manje kritički odnos prema vlasti ali zbog višeg stepena profesionalizma uglavnom rade u javnom interesu, Politika i Blic, ovaj blok dnevnih novina i dalje je ispod 25% ukupnog tiraža.

Raznovrsnost, nepristrasnost i kritički pristup nisu temeljne vrednosti medija nego osobine retkih ‘liberalnih’ novina. Tematska raznovrsnost, raspon mišljenja i sagovornika upadljivo opadaju što je veći tiraž medija i što su bliži vlasti. Provladini mediji različito ispoljavaju manjak kritičnosti i svoje političke pristrasnosti: ukoliko su bliži centru i poštovanju profesionalnih standarda, uglavnom kombinuju nekritičnost prema vlasti sa ‘neutralnim’ odnosom prema svima drugima. Sa druge strane, radikalnije provladine novine kombinuju izrazito pohvalan odnos prema vlasti uz isključivi odnos prema svim kritičarima vlasti. Izrazito provladini mediji imaju odlike medija radikalne desnice (‘alt-right’), koji podršku vlasti kombinuju, ne samo sa napadima na kritičare vlasti nego i čestim napadima na mejnstrim medije.

Čak i kada su manje kritički prema vlasti, novine u kojima se poštuju viši profesionalni standardi imaju raznovrsnije teme, izvore i sagovornike i objektivniji pristup. Istovremeno, nezavisni mediji imaju širi izbor sagovornika i tema koje sami biraju, a obično odgovaraju i na teme koje mediji bliski vlasti nameću, pa su tako u okviru sužene javnosti oni jedini imali prostor za debatu.

Situacija na društvenim mrežama svedoči o drugačijoj dinamici. Na Tviteru, koji ima najznačajniju ulogu u političkoj komunikaciji (razmena poruka, međusobno lajkovanje i retvitovanje) postoji izrazita podela na dve zajednice među kojima ima više simetrije: jedna se grupiše oko nosilaca javnih funkcija, tiražnih provladinih medija i internet pristalica. Drugu čine predstavnici nezavisnih institucija, kritičkih medija, građanskih inicijativa, NVO i aktivnih građana.

⁵ Asimetrična polarizacija postoji u veoma različitim medijskim okruženjima. Prema istraživanju „Partisanship, Propaganda & Disinformation“ centra Berkman Klein u SAD asimetrična polarizacija upućuje na drugačije novinarske kulture gde pored sve oštrije polarizacije između liberalnih i konzervativnih medija dolazi i do nestajanja nekada dominantnih ‘mainstream’ medija ideološkog centra. Dostupno na: https://cyber.harvard.edu/sites/cyber.harvard.edu/files/2017-08_electionES_2.pdf

Sa druge strane, novija istraživanja Centra za medije, podatke i društvo CEU, pokazuju da u Mađarskoj ubrzano raste broj provladinih medija koji sada čine ogromnu većinu. Dostupno na: <https://cmds.ceu.edu/article/2018-01-16/explore-government-friendly-media-empire-hungary>

Ovakva podela ukazuje na ulogu medija u političkoj polarizaciji koja je vezana za ideološke i političke podele u društvu, ali i za tehnološke specifičnosti medijskog ambijenta.

Umesto izrazite asimetrije koja postoji u dnevnim novinama, u onlajn sferi je vidljiva polarizacija koja ukazuje na manji stepen kontrole i veću slobodu izražavanja.

Ovakva polarizacija, međutim, ima druge posledice. Ona doprinosi sužavanju prostora za javni razgovor, oštrijem cepanju javnosti, radikalizaciji pristalica i porastu apatije kod manje zainteresovane javnosti.

Polarizacija doprinosi opštem padu poverenja u tradicionalne medije i indirektno olakšava širenje dezinformacija, pristrasnost i dalju radikalizaciju koji se lakše prenose u onlajn medijskom prostoru.

Uz to, uz dominaciju medija koji su bliski vlasti i koji tu bliskost ispoljavaju i napadom na ključne profesionalne medije stvara se uverenje da su kritički mediji nepotrebni. Potpuno odsustvo kritičnosti prema vlasti prete da u javnoj svesti normalizuje uverenje da glavna uloga medija nije kritika i kontrola vlasti nego kontrola javnosti.

CIVIL
RIGHTS
DEFENDERS

SLUČAJ
SAVAMALA

